

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Харківський національний університет внутрішніх справ

Факультет № 6

Кафедра соціології та психології

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

з навчальної дисципліни

«ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ ВИЩОЇ ШКОЛИ»

вибіркових компонент третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

011 Освітні, педагогічні науки

**за темою — «Навчально-дослідна, науково-дослідна
та інноваційна діяльність у ЗВО»**

м. Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 29.08.2023 № 8

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри соціології та психології факультету № 6
(протокол від 29.08.2023 № 8)

Розробник:

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та психології факультету № 3 Харківського національного університету внутрішніх справ **Олена ФЕДОРЕНКО**
професор кафедри соціології та психології факультету № 6, доктор педагогічних наук, доцент **Ольга МАРЧЕНКО**

Рецензенти:

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця **Вікторія БУДЯНСЬКА**;
доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ **Валентина ТЮРІНА**.

План лекції

1. Навчально-дослідна робота студентів як дослідницька діяльність, що носить обов'язковий характер.
2. Науково-дослідна робота за ініціативою здобувачів освіти.
3. Інноваційна діяльність у ЗВО.

Рекомендована література

Основна

1. Основи педагогічної техніки: навч. посібник для магістрантів, аспірантів, докторантів та викладачів вищ. навч. закл. України / О.М. Бандурка, В.О. Тюріна, О.І. Федоренко. Харків: Титул, 2006. 176 с.
2. Педагогіка вищої школи: навч. посіб.: Рекомендовано МОН України / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк, А.В. Семенова та ін.; за ред. З.Н. Курлянд. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ: Знання, 2007. 496 с.
3. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб.: Рекомендовано МОН України / Львів. держ. ун-т внутр. справ. Київ: Центр учб. літ., 2009. 472 с.
4. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб.: Затверджено МОН України. Київ: Знання, 2011. 488 с.
5. Педагогіка вищої школи: навч.-метод. посіб. / О.М. Рубан, Л.О. Рубан, П.В. Максименко, С.В. Мороз; МВС України, Кіровоград. юрид. ін-т ХНУВС. Кіровоград: Кіровоград. юрид. ін-т ХНУВС, 2010. 110 с.
6. Степанов О.М., Фіцула М.М. Основи психології і педагогіки: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2006. 520 с.
7. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: підруч. 3-тє вид., випр. Київ: Академвидав, 2015. 303 с.
8. Педагогіка та психологія вищої школи: навч. посіб. / Л.Г. Кайдалова, І.С. Сабатовська-Фролкіна, Н.В. Альохіна, Н.В. Шварп. Харків: НФаУ, 2019. 248 с.

Допоміжна

1. Закон України «Про вищу освіту» (2014) (зі змінами та доповненнями). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
2. Закон України «Про освіту» (2017) від 05.09.2017 № 2145-VIII (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
3. Городиська В., Пантюк М., Міляєва В. Педагогіка та психологія вищої школи : тексти лекцій. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ, 2014. 307 с.
4. Марченко О.Г., Іванець М.Г., Шевяков Ю.І. Педагогіка вищої школи: метод. реком. для магістрів. Харків: ХУПС, 2014. 56 с.

Текст лекції

1. Навчально-дослідна робота студентів як дослідницька діяльність, що носить обов'язковий характер.

Навчально-дослідна робота студентів і магістрів є засобом підвищення якості підготовки фахівця. Являє собою вид дослідницької діяльності, яка

виконується у межах навчально-виховного процесу, передбачена навчальним планом закладу вищої освіти і носить обов'язковий характер.

Форми навчально-дослідної роботи студентів і магістрів:

виконання професійних завдань пошукового характеру;

підготовка виступів на семінарських заняттях за проблемною тематикою;

виконання нетипових завдань дослідницького характеру під час різних видів практики, індивідуальних завдань;

розроблення методичних матеріалів із використанням дослідницьких методів (спостереження, анкетування, бесіда, соціометрія тощо);

виконання лабораторних робіт, практичних, самостійних завдань, контрольних робіт, які передбачають елементи наукового дослідження ;

складання таблиць узагальнення, структурних блок-схем лекції, перелік визначень ключових понять курсу з посиланням на джерела;

анотування статей, книги або окремих розділів;

написання статей-рефератів за заданою темою із соціально-гуманітарних, фундаментальних, професійно орієнтованих, спеціальних дисциплін, курсів спеціалізації та за вибором;

підготовка і написання курсових, дипломних, магістерських робіт, тематика яких пов'язана з проблематикою кафедри;

виконання конкретних професійних завдань наукового-дослідного характеру в період практики;

участь груп або окремих студентів у виконанні індивідуальних планів кафедр.

Згідно з навчальними планами і програмами загальноосвітніх і фахових дисциплін кожний студент повинен оволодіти процесом наукового пізнання, виконуючи протягом усього періоду навчання завдання, які поступово поглиблюються та ускладнюються.

У педагогіці на основі узагальнення експериментальних даних виокремлено можливі рівні самореалізації студентів у навчально-дослідній діяльності:

а) репродуктивно-стереотипний (розв'язання проблеми здійснюється згідно із засвоєними алгоритмами розмірковувань, діяльності, спілкування). Студенти постійно звертаються до викладача за детальним роз'ясненням вимог щодо завдання дослідження, алгоритму діяльності, прагнуть одержати швидкий результат з мінімальним докладанням зусиль. Вони не виявляють прагнення до оволодіння культурою навчального дослідження, а отже і до вдосконалення особистісної культури загалом;

б) адаптаційний (студенти виконують навчальне дослідження на основі розробленого викладачем алгоритму). Цей рівень також передбачає відсутність у студентів стійкого прагнення до особистісно-ціннісного самовизначення і самореалізації в навчально-дослідній діяльності, зацікавленого опанування її культурологічних аспектів;

в) творчо-рефлексивний (студенти, актуалізуючи свій особистісно-ціннісний, креативний потенціал, виокремлюють сутність проблеми,

моделюють дослідну ситуацію, варіанти та способи її розв'язання). Використовуючи рефлексію, студенти критично аналізують одержані внаслідок своєї діяльності досягнення, особливо в інтелектуальному, культурно-науковому розвитку, виокремлюють бар'єри, які їм перешкоджають.

Перші етапи набуття наукового досвіду передбачають ознайомлення майбутніх фахівців з прийомами, методами, видами наукового дослідження, основними поняттями наукового апарату, правилами підбору потрібної інформації та підготовки доповідей, рефератів, рецензій та ін. На другому курсі студенти повніше ознайомлюються з фаховими напрямками роботи кафедр, беруть участь у роботі гуртків наукової творчості студентської молоді, проблемних групах, а також особисто обирають конкретну тему для самостійної пошукової роботи. На третьому курсі, крім рефератів, студенти пишуть курсові роботи з навчальних дисциплін. Вони, як правило, мають реферативний і прикладний (в окремих випадках) характер. На четвертому курсі рівень підготовленості студентів уже достатній для проведення значущих самостійних наукових досліджень, написання курсових робіт з фахових дисциплін. Сприятливі умови для цього створює активна виробнича практика. На п'ятому курсі, який наближає студентів до кваліфікаційної межі професійної підготовки, вони виконують і захищають дипломну роботу, що є підсумком всієї навчально-дослідної роботи.

У навчально-дослідній роботі студентів особлива роль належить підготовці курсових робіт на всіх курсах, а також дипломної роботи. Під час виконання курсових робіт студент робить перші кроки до самостійної наукової творчості. Він вчиться працювати з науковою літературою, набуває навичок критичного добору й аналізу необхідної інформації. З кожним курсом вимоги до курсової роботи помітно підвищуються і їх написання стає справжнім творчим процесом.

Дипломна робота як завершальний етап навчання у ЗВО спрямована на розширення і закріплення теоретичних знань і поглиблене вивчення обраної теми. На старших курсах багато студентів уже працюють за спеціальністю, і це впливає на вибір теми дипломної роботи. У такому разі, крім аналізу наукової літератури, дипломна робота може містити власний практичний досвід, що збагачує її наукову цінність, підсилює теоретичну та прикладну значущість.

До навчально-дослідної роботи студентів належать також реферати з тем семінарських і практичних занять за умови, що вони написані на основі кількох десятків статей і джерел.

2. Науково-дослідна робота за ініціативою здобувачів освіти.

Невід'ємною складовою частиною наукової діяльності закладів вищої освіти МВС України є науково-дослідна робота курсантів і слухачів. Загальне керівництво нею здійснює проректор (перший проректор) з наукової роботи. До функціональних обов'язків науково-педагогічного складу кафедр та співробітників відділу організації наукової роботи входить керівництво та координація науково-дослідної роботи курсантів і слухачів.

Форми й види науково-дослідної роботи курсантів (студентів, слухачів)

У закладах вищої освіти, у тому числі й із специфічними умовами навчання, склалися певні форми науково-дослідної роботи:

- участь у різних видах навчальної аудиторної роботи (лекції, семінари, лабораторні заняття) з елементами наукових досліджень;
- індивідуальна робота викладачів з курсантами (слухачами), які займаються науковими дослідженнями;
- науково-дослідна робота в наукових гуртках;
- участь курсантів-дослідників у постійних наукових об'єднаннях;
- участь у науково-практичних конференціях, наукових читаннях, семінарах тощо;
- проведення наукових пошуків у процесі різних видів практики в підрозділах Національної поліції України.

Кожна із зазначених форм науково-дослідної роботи є своєрідною й потребує творчого підходу до її організації. Бажано, щоб більшість курсантів (слухачів) на засадах власного інтересу була охоплена тими чи іншими формами науково-дослідної роботи. І знову ж таки, ця діяльність повинна мати чітку організацію й достатнє економічне забезпечення.

Багаторічний досвід діяльності вітчизняних ЗВО дає підстави виокремити такі види науково-дослідної роботи курсантів та слухачів:

- аналіз наукової літератури;
- систематизація матеріалів опрацювання літературних джерел;
- добір наукової літератури, складання бібліографії з визначених тем;
- підготовка наукових повідомлень і рефератів;
- наукові доповіді, тези;
- наукові статті;
- методичні розробки з актуальних питань професійної діяльності;
- наукові звіти про виконання елементів досліджень під час практики;
- конструкторські розробки приладів, пристроїв тощо;
- дослідні комп'ютерні програми;
- курсові роботи;
- бакалаврські, дипломні роботи;
- магістерські роботи тощо.

До кожного із зазначених видів наукових досліджень ставляться певні вимоги.

Провідна мета наукових досліджень, прикладами яких є курсові, бакалаврські, магістерські роботи, полягає у відкритті об'єктивних закономірностей розвитку певної науки, у свідомому й цілеспрямованому використанні вже відомих закономірностей у практичній діяльності. Необхідно навчити курсантів (слухачів) проникати у внутрішні процеси, явища, розкривати їх сутність, закономірності; усебічно вивчати внутрішні суперечності явищ і процесів, досліджувати науково доцільні шляхи й засоби подолання виявлених суперечностей.

Суттєвим завданням методології проведення наукового дослідження є забезпечення оптимальної організації досліджень, дотримання системи й послідовності протікання дослідної роботи. Тому важливо визначити умови, за яких наукові дослідження можуть бути ефективними. З погляду методології дослідження наукових явищ, процесів тощо під час проведення наукового дослідження варто, передусім, забезпечити такі умови:

1. Вибір актуальної й перспективної проблематики дослідження, яка допомагала б розкривати суттєві закономірності протікання та розвитку того чи іншого явища або процесу, була спрямована б на перспективу розвитку суспільства в умовах дієвості нових інформаційних технологій і довкілля, де людина має залишатися в центрі всіх сфер суспільної й економічної діяльності.

2. Спрямованість методів дослідження на обґрунтування нових теоретичних і методологічних засад у певній науковій галузі.

3. Широке використання нових підходів до аналізу суспільних явищ, зокрема системно-структурного підходу, який дає можливість досліджувати явища комплексно, з позицій діалектики їх розвитку.

4. Використання різноманітних методів, які забезпечували б об'єктивність, адекватність, перспективність досліджень; особливу увагу треба приділяти експериментальним методам і методикам.

Методи організації науково-дослідної роботи курсантів(слухачів)

Одним із завдань наукової роботи в закладі вищої освіти є навчити студентів (курсантів) здійснювати власне наукове дослідження; сприяти оволодінню ними методами проведення наукових досліджень у відповідній галузі.

Емпіричне дослідження спрямоване безпосередньо на конкретний об'єкт – явище, процес або закономірність – і спирається на дані спостережень та експериментів. До методів емпіричного дослідження відносять: спостереження, анкетування, бесіду, тестування, експеримент.

Виокремлюють два рівні наукових досліджень: *емпіричний* і *теоретичний*. На емпіричному рівні курсанти повинні вміти накопичувати фактичний матеріал, установлювати нові наукові факти й на основі їх узагальнення формулювати закономірності їх протікання. На теоретичному – необхідно вміти висувати й формулювати основні загальні закономірності, що дають змогу пояснити раніше відкриті факти, а також передбачити факти і явища, що відбудуться в майбутньому.

Теоретичне дослідження пов'язане з розвитком і вдосконаленням поняттєвого апарату відповідної науки й спрямоване на різнобічне пізнання об'єктивної дійсності разом з її суттєвими зв'язками та закономірностями. Тому для його реалізації курсанти (слухачі) мають уміти здійснювати аналіз і синтез, індукцію та дедукцію, використовувати логічні методи (порівняння, розрізнювання, подібність), моделювання й частково – експеримент.

Теоретичні методи дослідження передбачають глибокий аналіз фактичного матеріалу, абстрагування від усього другорядного, виявлення процесу в чистому вигляді, розкриття його істотних закономірностей,

пояснення зовнішнього внутрішнім тощо. Емпіричні методи передбачають уміння проводити дослідження на рівні явищ, теоретичні – на рівні їх сутності.

Теоретичне осмислення здобутих на емпіричному рівні вірогідних фактів – основний шлях отримання дійсно наукових знань. Спираючись на теоретичні методи досліджень, можна побудувати правильну, об'єктивну інтерпретацію накопичених фактів.

У ході проведення власного наукового дослідження курсант (слухач) повинен уміти адекватно підібрати комплекс методів, адже кожен з них окремо може мати певні недоліки, які полягають у тому, що:

- не дають змогу схарактеризувати всі сторони об'єкта;
- не дозволяють глибоко вивчити ситуацію;
- не дають змогу прогнозувати виключну правильність, повноту, точність результату;
- не дають змогу отримати результат високого рівня об'єктивності.

Науковий гурток – добровільне об'єднання курсантів, студентів та слухачів при кафедрі (лабораторії), яке створюється для інтеграції наукової діяльності в освітній процес шляхом здійснення ними науково-дослідної та дослідно-конструкторської роботи. Загальне керівництво роботою наукового гуртка здійснює начальник (завідувач) кафедри (лабораторії).

Загальну координацію та контроль за науково-дослідною роботою наукових гуртків здійснює відділ організації наукової роботи закладу вищої освіти.

Метою діяльності наукових гуртків у закладі вищої освіти є:

- забезпечення якісної підготовки фахівців вищої кваліфікації, формування в них первинних систематизованих навичок науково-дослідної роботи та вмінь застосовувати в практичній діяльності досягнення науки й науково-технічного прогресу;
- реалізація конституційних прав курсантів та слухачів ЗВО, зокрема права на освіту, забезпечення свободи наукової й технічної творчості та права на результати інтелектуальної, творчої діяльності;
- створення умов для гармонійного та всебічного розвитку особистості в закладі вищої освіти;
- реалізація у ЗВО МВС України положень Болонського процесу;
- поєднання наукової діяльності з освітнім процесом, забезпечення відповідності змісту освіти сучасним досягненням у галузі науки, техніки і культури;
- сприяння інтеграції освітньої та наукової діяльності Університету в європейський та світовий освітній простір;
- оволодіння курсантами та слухачами методами наукового пізнання;
- розвиток творчого мислення, розширення наукового кругозору та формування наукового світогляду курсантів і слухачів;

- набуття курсантами та слухачами навичок науково-дослідної роботи, умінь використовувати теоретичні знання в практичній діяльності;
- виховання в курсантів та слухачів потреби в постійному вдосконаленні знань з обраної професії;
- удосконалення професійних навичок за обраною спеціальністю шляхом поглиблення набутих теоретичних знань та їх використання для вирішення актуальних проблем правоохоронної діяльності;
- сприяння організації самостійної та індивідуальної навчальної діяльності курсантів та слухачів;
- виявлення талановитої молоді, її мотивація до наукового пошуку з метою поповнення наукового та науково-педагогічного складу закладу вищої освіти.

Наукові гуртки створюються за рішенням кафедри (лабораторії). Їх склад визначається й затверджується на засіданні кафедри (лабораторії) на підставі рапортів (заяв), поданих курсантами (студентами, слухачами), переглядається й поновлюється в обов'язковому порядку на початку навчального року та впродовж року за необхідністю.

Науковий гурток очолює керівник, який призначається рішенням відповідної кафедри (лабораторії) з числа найбільш кваліфікованих науково-педагогічних (наукових) працівників кафедри (лабораторії), він повинен мати науковий ступінь.

Керівник наукового гуртка здійснює наукове та організаційне керівництво науковим гуртком, а саме:

- розробляє тематику науково-дослідної роботи наукового гуртка з урахуванням пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України, пріоритетних напрямів наукових досліджень закладу вищої освіти, профілю роботи кафедри (лабораторії);
- здійснює наукове консультування членів наукового гуртка, надає їм методичну допомогу при проведенні дослідження;
- виявляє сферу наукових інтересів членів наукового гуртка, надає допомогу у виборі теми досліджень;
- спільно з науково-педагогічним (науковим) складом кафедри (лабораторії) залучає до роботи в науковому гуртку курсантів і слухачів, які виявляють схильність до науково-дослідної діяльності;
- організовує засідання наукового гуртка;
- організовує участь членів наукового гуртка в науково-практичних конференціях, семінарах, «круглих столах», інших наукових заходах, а також конкурсах наукових робіт;
- координує роботу секцій та проблемних груп наукового гуртка;
- надає пропозиції начальнику (завідувачу) кафедри (лабораторії) щодо заохочення найбільш активних членів наукового гуртка;
- забезпечує взаємодію наукового гуртка з відділом організації наукової роботи закладу вищої освіти, надає необхідну інформацію з питань діяльності наукового гуртка.

– здійснює підготовку планової та звітної документації з питань діяльності наукового гуртка.

До складу наукового гуртка входять: староста, секретар, члени гуртка.

Старосту й секретаря наукового гуртка обирають на засіданні наукового гуртка з найбільш активних його членів. Староста наукового гуртка надає безпосередню допомогу керівникові наукового гуртка щодо організації його роботи; забезпечує присутність членів наукового гуртка на його засіданнях; забезпечує взаємодію наукового гуртка з активом Наукового товариства курсантів та слухачів закладу вищої освіти; бере участь у створенні плану роботи наукового гуртка.

Секретар наукового гуртка веде протоколи засідань наукового гуртка та іншу документацію наукового гуртка; готує інформацію, фото- та відеоматеріали про роботу наукового гуртка для опублікування в університетських виданнях та розміщення на Internet та Intranet сайтах закладу вищої освіти.

Як правило, староста наукового гуртка є членом Наукового товариства курсантів і слухачів.

Однією з організаційних форм наукової роботи курсантів і слухачів є Наукове товариство курсантів і слухачів (НТКС), котре діє згідно з Положенням, затвердженим ректором. Метою організації наукової роботи курсантів і слухачів є пошук талановитої молоді, здатної до активного й самостійного творчого мислення, наукового аналізу, виховання особистісних рис та якостей, притаманних досліднику.

Важливою передумовою розвитку закладу вищої освіти, закладення й збереження його наукових традицій є формування своєрідної піраміди сходження до наукових знань, підготовки наукових кадрів: наукове товариство курсантів – ад'юнктура – докторантура.

Утім, мета пошуку й підготовки майбутніх науковців не єдина в діяльності НТКС. Навички наукового аналізу, узагальнення емпіричного матеріалу, співставлення фактів і пошук у них внутрішнього логічного зв'язку стануть у нагоді колишнім учасникам курсантської науки в їхній практичній оперативно-службовій діяльності.

Розповсюдженими є випадки, коли після закінчення ЗВО вихованці НТКС не припиняють наукового пошуку, приходять через кілька років до ад'юнктури, збагачені досвідом практичної роботи, чітко усвідомлюючи свої наукові інтереси через призму сьогоденних потреб органів внутрішніх справ. Форми роботи НТКС різноманітні.

На кафедрах формуються наукові гуртки, у яких під керівництвом досвідчених доцентів і викладачів молоді люди навчаються азам наукового пошуку, знайомляться з методологією досліджень, досягають певного власного творчого результату. Гуртки, як правило, формуються за спільною науковою проблематикою, а тому на окремих кафедрах їх може бути декілька. Наприклад, виглядає природним, коли на кафедрі теорії та історії держави і права діють два гуртки з відповідних наукових напрямів.

На засіданнях гуртків курсанти виступають з підготовленими ними під керівництвом викладачів – досвідчених учених – доповідями з окремих наукових проблем, обговорюють їх, висловлюють одне одному зауваження й пропозиції. Дискусія, що виникає, стимулює творчу активність курсантів, допомагає формувати основи наукового мислення.

З метою активізації участі курсантів (слухачів) у науковій роботі створюються курсантські науково-дослідні об'єднання, котрі здійснюють під керівництвом досвідчених учених дослідження з актуальних проблем діяльності поліції, у тому числі на міжгалузевому рівні.

Важливою формою розвитку творчих здібностей курсантської молоді є проведення внутрішньо університетських олімпіад та конкурсів з певних предметів, участь у республіканських олімпіадах. Призове місце в них не лише сприяє престижу закладу вищої освіти МВС України, а й додає впевненості самій молодій людині, дає надії на можливість подальшого розвитку як майбутнього науковця.

Особливе значення в розвитку курсантської науки мають конференції курсантів та молодих учених, у тому числі й за кордоном. За рекомендацією кафедр та кафедральних гуртків на конференцію виносяться кращі наукові роботи за кожним напрямом. Найкращі виступи заохочуються наказами ректорів грамотами, подяками тощо. Та чи не найбільш значущим для початківців-науковців є можливість видати друком свою першу наукову працю.

Кращі з кращих молодих науковців отримують почесне право виступати з науковими доповідями на пленарному засіданні у присутності керівництва закладу вищої освіти та запрошених почесних гостей.

На такі конференції запрошуються курсанти – молоді науковці з інших ЗВО. Перспективним видається надання курсантським конференціям статусу міжнародних.

3. Інноваційна діяльність у ЗВО

Педагогічна інновація є цілеспрямованим і керованим внесенням прогресивних змін в освітню практику шляхом створення, розповсюдження та освоєння новоутворень. Класифікація педагогічних інновацій можлива за об'єктом впливу (педагогічні, соціально-психологічні, організаційно-управлінські), рівнем поширення (системно-методологічні, локально-технологічні), потенціалом нового (радикальні, модифікаційні, комбінаторні).

Так, за об'єктом впливу результатами педагогічних інновацій є якісні зміни у навчанні та вихованні здобувачів освіти. Упровадження інновацій соціально-психологічної спрямованості сприяє покращенню мікроклімату в освітньому середовищі. Формує високий рівень культури стосунків між суб'єктами освітнього процесу. Інновації організаційно-управлінського типу забезпечують запровадження сучасних форм і методів управління, сприяють подоланню стереотипів консервативного стилю керівництва, формують нові партнерські взаємини. Поширення інновацій системно-методологічного типу запроваджуються в масштабі всієї освітньої системи. Локально-

технологічний рівень інновацій передбачає апробацію особистісно орієнтованих інноваційних методичних систем на окремих об'єктах освітньої системи. Згідно з інноваційним потенціалом нового, радикально нові ідеї ті що запроваджуються на основі кардинально нових засобів (інформаційно-комп'ютерних технологій, нейролінгвістичного програмування тощо). Модифікаційними називають інновації, спрямовані на удосконалення змісту, форм, методів освітнього процесу, організації освіти. Комбінаторними називають осучаснені новації – освітні та педагогічні традиції, адаптовані до нового соціокультурного середовища.

Інноваційною технологією навчання є впровадження в освітній процес індивідуальних навчально-дослідних завдань (ІНДЗ) Це вид позааудиторної індивідуальної роботи студента навчального, навчально-дослідного чи проектно-конструкторського характеру, яка виконується у процесі вивчення програмного матеріалу навчального курсу і завершується складанням підсумкового іспиту чи заліку. ІНДЗ спрямовані на самостійне вивчення частини програмного матеріалу, систематизацію, поглиблення, узагальнення, закріплення, практичне застосування знань студента з навчального курсу та розвиток навичок самостійної роботи.

Серед ІНДЗ найпоширенішими є: конспект із теми (модуля) із заданим планом або планом, який студент розробив самостійно; реферат з теми (модуля) або вузької проблематики; розв'язування та складання розрахункових або практичних задач різного рівня з теми (модуля) або курсу; розроблення теоретичних або прикладних (діючих) функціональних моделей явищ, процесів, конструкцій; комплексний опис будови, властивостей, функцій явищ, об'єктів, конструкцій; анотація прочитаної додаткової літератури з курсу, бібліографічний опис, історичні довідки.

Підсумок

Отже, організація навчально-дослідної, науково-дослідної роботи студентів є важливим чинником підвищення ефективної професійної підготовки майбутніх фахівців у ЗВО, оскільки передбачає індивідуалізацію навчання, дає змогу реалізувати особистісно орієнтоване навчання, розширює обсяг знань та поглиблює їх у наукову сферу, сприяє формуванню наукового світогляду, кругозору, активності, ініціативи, допитливості, розвиває творче мислення, спонукає до самостійного пошуку.